

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Synspunkter om økonomisk demokrati

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1973

Emne: Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Synspunkter om økonomisk demokrati

Udsendt af
Danmarks kommunistiske Parti, februar 1973

Økonomisk demokrati og fondsopsamling

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
KØBENHAVN

1973/6215

Det borgerlige demokratis begrænsning og utilstrækkelighed bliver mere og mere åbenbar. Det er ikke alene arbejderne, der fremholder nødvendigheden af et nyt samfundssystem. Ungdommens angreb på det veletablerede er også rettet mod det system, der ikke er i stand til at løse de problemer, folket står overfor. Arbejdernes tiltagende angreb på arbejdsgiverenevældet følges op og videreføres af studerende og andre under uddannelse med krav om demokratisering af uddannelsesinstitutionerne.

Demokrati er ved at blive et slagord. Det føres i marken af såvel undertrykkere og deres bundsforvante som af arbejdere, funktionærer, tjenestemænd og studerende. Men der lægges forskelligt i det.

Arbejdsgiverne taler om industrielt demokrati. LO og de socialdemokratiske ledere om økonomisk demokrati. Og borgerlige politikere har til lokkemidlet »udbyttedeling«² føjet »spredning af ejendomsretten«. Og vismændene tager positivt på de socialdemokratiske forslag om fondsannelser under betegnelsen økonomisk demokrati.

Fælles for de nævnte tanker og planer er, at de helt går uden om Arbejdsrettens afskaffelse og arbejdernes suveræne ret til at vælge tillidsmænd og sikkerhedsrepræsentanter. Det vil sige, at det fundamentale ved demokrati på arbejdspladsen helt er ladet

ude af betragtning. Derfor indfrier ingen af de skitserede ordninger arbejdernes krav om økonomisk demokrati. Det må ikke overses, at parolen om økonomisk demokrati fødtes på arbejdspladserne i bestræbelserne på at bryde pengemagtens dominans på arbejdspladsen og i det økonomiske liv. Den tog altså ikke alene sigte på demokrati — arbejderne som afgørende faktor — på arbejdspladsen, men også på et økonomisk system til produktivkræfternes udvikling og til sikring af folkets tarv.

De forskellige tanker og projekter om industrielt, økonomisk demokrati eller ejendomsrettens demokratisering eller lignende er derfor kun en forfladigelse eller forfuskning af arbejdernes stærke og bevidste stræben efter at overvinde kapitalen og profitsystemets dominans.

Retfærdigvis må det siges, at ingen af dem, der har opstillet projekterne om økonomisk demokrati, har hævdedet, at der er tale om socialisme. De erkender tværtimod, at der kun er tale om et første skridt på vejen til socialisme — demokratisk socialisme. Ud fra dette synspunkt kan det have interesse at betragte denne side af sagen nærmere.

Finansminister Henry Grünbaum, der er forfatteren til LOs forslag om økonomisk demokrati, har således sammenlignet dette projekt med de reformer, som ændrede bøndernes og

husmændenes økonomiske basis. Selv om sammenligningen skulle holde, er der ikke nogen forjættelse heri. Bøndergårdenes overgang til selveje efter reformbestræbelserne i slutningen af det attende århundrede afskaffede jo ikke udbytningen. I stedet for pligtarbejde og naturalydelse kom penge- og renteydelse. Og feudalejerne tjente tykt på fæstegårdenes overgang til selveje. Det var ikke alene den absolutte jordrente, men også de forbedringer af jord og bygninger, som fæstebønderne havde gennemført, der blev kapitaliseret. Det var ikke lutter velstand og idyl, der prægede de tidligere fæstere tilværelse, efter at de havde opnået selveje. Og det er med fuld føje, at der senere er blevet talt om renteslaveri ved siden af lønslaveri.

Stavnsbåndets ophævelse og bortsalg af fæstegårdene opfyldte kapitalens krav om arbejdskraft til den frembrydende industri og en mere hensigtsmæssig udnyttelse af den ved landbruget resterende arbejdskraft. Bønderne var vel selvbestemmende angående arbejdstid og gårdens drift, men de var og er stadig udbyttet af storkapitalen såvel gennem handel som gennem renteydelse. Hoveriet forsvandt, men jordrenten blev.

Når alt kommer til alt er støtten til landbruget, tilskud til hjemmemarkedspriser osv. foranstaltninger, som skal modvirke faldet i jordrenten, så jordrenten over obligationsrente og andre rentebærende behæftelser kan tilflyde dem, der ejer eller senere har sikret sig retten til jordrente. De stigende jordpriser er jo udtryk for, at den nyeste udvikling tenderer i retning af højere jordrente, altså stærkere udnyttelse af landbrugets arbejdskraft.

Industrielt demokrati

Når mindre traditionsbundne kapitalister og deres teoretikere går ind for industrielt demokrati, er det faktisk at ligne ved landbrugsreformerne for et par hundrede år siden. De mest avancerede feudalherrer så, at den daværende form for landbrugsdriften ikke mere var lønsom. Under opretholdelse af ejendomsretten til jorden søgte de som selvejerne i sin tid ved overgang til fæstegårdssystemet andre og mere givtige driftsformer.

Kapitalisterne har måttet erkende, at de gamle ledelsesformer med en enevældig patriarkalsk ledelse ikke tilfredsstiller trangen til stigende profitter. Som godsejerne under feudalismen ikke syntes, de fik nok ud af bønderne gennem naturalydelse og pligtarbejde, således finder kapitalisterne, at de i dag ikke får nok ud af arbejderne under arbejdsforhold, der mere ligner slavevilkår end frimandskår.

Taylors ledelsesprincipper med hensyn til en rationel til kynisme grænsende mekanisk udnyttelse af arbejdskraften er blevet forladt af de moderne driftsledere. Over moderne aflønningssystemer med effektivisering af arbejdsindsatsen er man nået frem til motivationen. I stedet for nedsættende og hånende bemærkninger om arbejderens dovenskab og uduelighed tales der nu om det menneskelige hensyn. Mennesket skal stå i centrum. Herigennem søger visse af udbytternes medløbere at dulme deres samvittighed, mens kapitalisterne sigter efter at gøre arbejderne medinteresserede i den rationelle udvikling af virksomhederne. Denne fremgangsmåde har for så vidt allerede givet resultat, som produktiviteten er øget, dels ved produktionsapparatets

udvikling og dels ved effektivisering af arbejdernes indsats. Effektiviseringen presses jo frem af arbejdernes behov for at gå hjem med flere penge i lønningsposen til bestridelse af de stigende omkostninger, især til skat og bolig samt stigende varepriser.

Den har også virket på anden måde. I forbindelse med arbejdernes interesse i beskæftigelsens opretholdelse og udvikelse fremføres der betragtninger om, at arbejderne er mere interesseret i virksomhederne end kapitalisterne. De sidste henter jo bare udbyttet hjem og er ellers ligeglade med dem. Brask Thomsen og konsul Meyers opkøb af industriselskaber og omdannelsen af dem til finansieringsforetagender er et talende vidnesbyrd om, at de foretrækker renteprofiten fremfor driftsherregvinsten. Men det ændrer nu engang ikke det fundamentale, at profitten — driftsherregvinsten eller rente — fremkommer i produktionsprocessen. Den hidrører fra merarbejdet, den værdi arbejderne frembringer ud over, hvad han erholder i løn.

Det er også her, man finder baggrunden for talen om industrielt demokrati. Ved at informere arbejderne om virksomhedernes planer og ved at inddrage dem i diskussionerne herom, skal der bibringes dem en følelse af medinteresse og medansvar. Udgangspunktet og formålet er profitmotivet. Uanset rådslagning bliver dispositionsretten hos kapitalisterne, såvel som den forøgede profit. Det gælder ikke alene enkeltvirksomheder og koncerner, men tillige hele samfundet. Oversees dette faktum — undervurderes eller tilsløres det — lettes kapitalisternes muligheder for at opnå den eftertragtede forøgelse af profitterne.

4

Det er hensigten med motivation og industrielt demokrati. Og det ændrer ikke noget herved, at man supplerer med udbyttedeling eller bonusordning. Arbejderne vil fortsat være den svage, den udbyttede part, og en stigende del af det fremstillede produkt vil tilfalde kapitalisterne.

Denne realitet bekræftes fuldt ud af de erfaringer, arbejderne i den Tyske Forbundsrepublik har gjort. De har ikke alene haft repræsentation i aktieselskabernes bestyrelser, men også specielt ansatte arbejdsdirektører. De kæmper for medbestemmelse i virksomhederne og i den økonomiske politik.

Udbyttedeling

For arbejderne har en anden fordeling af det fremstillede produkt i arbejderne favør været et fremherskende spørgsmål igennem årene, og det er nu kombineret med kravene om medbestemmelsesret og demokratiets indførelse i det økonomiske liv. Og der er her som i almindelighed i arbejderne kamp en indordning af dagskravene under det principielle.

Dette spørgsmål er gennem tiderne søgt klareret ad omveje, som f. eks. over Kooperationen. Men uden held. Kapitalisterne tager stadig væk en stigende del af arbejdsudbyttet. Udbyttedeling, som — særlig efter første verdenskrig med krav om arbejdsråd efter det sovjetiske eksempel — blev fremholdt af det velvillige småborgerskab, bragte heller ikke en løsning nærmere. Man må snarere sige fjernere. Enten tanken nu blev realiseret som udbyttedeling eller gennem en bonusordning, gav den hverken mere af produktet eller større tilfredshed hos producenterne, arbej-

derne. Gennemsnitslønningerne var stort set reduceret med mindst det, der senere udbetaltes som udbytte i den ene eller anden form. Derfor har udbyttedeling heller aldrig vundet frem, selv om et organ med statslig anerkendelse har været stillet til rådighed herfor.

Fondsdannelser

Når de konservative i dag går ind for en spredning af ejendomsretten, er det en simpel erkendelse af, at det, der har været gennemført, ikke har kunnet tilfredsstille arbejderne eller de andre arbejdende lag af befolkningen. Det nye ligger dog i fremførelsen og ikke i indholdet. I første række har man nemlig tænkt på, at der skulle gives arbejderne mulighed for at erhverve aktier i den virksomhed, de arbejder i. Glemte synes postulatet om, at den fattige sypige gennem aktieselskabsformen formelig var medejer, og at der her var tale om demokratisering af ejendomsretten. Men nu føres det altså frem som noget nyt og helsebringende. Man kan selvfølgelig tale om et beskedent medeje, men med absolut nul i indflydelse. Holdingselskaber og indehavere af større aktieposter dominerer aktieselskaberne til 100 pct. Det har Helge Andersen dokumenteret i skrift og i radioforedrag.

Det er i dette velkendte faktum, baggrunden for planerne om arbejderfonds må søges. Gennem centrale fonds eller fonds af mere begrænset karakter skulle arbejderne sikres indflydelse på økonomien ad kapitalmæssig vej. I et land, hvor diskussionerne i arbejderbevægelsen har bevæget sig om muligheden af at komme til socialismen ad evolutionær vej, vil så-

danne tanker vække interesse. Hvis slige forventninger fører til svækkelse af arbejderne aktivitet, så er det imidlertid kapitalisternes og ikke socialismens interesser, der fremmes. Og disse fonds, hvilken af de foreslåede former de end får, vil ikke på nogen måde ryste kapitalismen. Der er jo oven i købet kapitalister, der ser at fondene lige så vel som ATP-fonden kommer kapitalisterne til gode. Vismændene har jo givet udtryk for, at de kan bruges, men at de ikke behøver at være under LOs domæne. Og de fremhæver, at fondene, enten de bliver dannet på det centrale eller det lokale grundlag, kan bruges til at opfange en del af dyrtidsreguleringen.

Det kan hævdes, at det ikke indeholdes i LOs forslag. Det er rigtigt. Men man kan ikke sige, at tanken ligger så fjernt fra synspunkter, der har været fremme i LO. Der har således været talt om, hvad det ville betyde, hvis arbejderne gav afkald på et beløb til en investeringsfond. Det må jo også siges at være helt på linje med den forbrugsbegrænsning, der i form af tvungen opsparing blev gennemført ad lovgivningsmagten med eller uden socialdemokratisk regering.

Gennemføres regeringens skitse, hvor også offentlige institutioner skal yde bidrag, vil det få indflydelse på skatterne. Og arbejdsgiverne postulerer, at ordningen vil få indflydelse på såvel lønninger som priser. Givet er det, at det vil få indflydelse på lønningerne, enten det tages over firmaernes kasse eller ud af aflønningerne. Ikke med urette kaldes det for en tvangsopsparing. Og som ved al anden opsparing er der tale om udskydelse af forbrug for dem, der sparer op. I tider, hvor

der tidligt og silde tales om, at forbruget er for stort, vil en sådan forbrugsbegrænsning ikke være uvelkommen alle steder. Men man bør jo holde sig klart, at de, der kommer til at betale til denne opsparing, er arbejdere og andre, der kun har en ringe opsparevne, og at der ikke derved er lukket af for forbrugsstigningen i almindelighed. Tværtimod, over kreditgivningen skabes der hermed mulighed for forbrugsudvidelse for andre og på anden måde.

Hvad den ubemidlede lønarbejder må give afkald på, kan andre bedre stillede udnytte til deres egen fordel. Og det er jo tanken med arbejderfondene, at de skal stilles til rådighed for investering i erhvervsforetagender. Mere kapital til de motivationsprægede virksomheder betyder ikke mindre udbytning af arbejderne, men udbytning af flere og flere i mere raffineret form.

Medens dette skrives er det endnu ikke klart, hvorledes regeringens forslag vil komme til at se ud. Men bestemmelsen om, at lønmodtagerne skulle sikres en andel af virksomhedernes kapital, vil vel blive opretholdt som det centrale i forslagene. Og på dette grundlag vil det blive hævdet, at arbejderne dog derigennem sikres en stigende andel i virksomhedernes kapital. Det er imidlertid så beskedne beløb, det drejer sig om, at det selv under de gunstigste omstændigheder ikke vil have praktisk betydning, hverken i denne eller næste generations levetid.

Arbejderfondene vil lige så lidt som boligfonden eller ATP-fonden bringe det økonomiske demokrati eller socialismen nærmere. Og det er der ikke noget mærkværdigt i. Kapitalismen kan

ikke udkonkurreres med kapitalistiske metoder. Det er nemlig selve kapitalismen med dens profitsystem, der skal fortrænges. Der er her mere tale om politiske end økonomiske foranstaltninger. Motivet og formålet med produktionen må ændres og andre samarbejdsformer i virksomhederne træde i stedet for de nugældende.

Det er jo netop det, arbejderne ønsker, og de forstår, at industrielt demokrati, aktieudlodning, udbyttedeling og arbejderfonds ikke på nogen måde indfrier deres velmotiverede krav om virksomhedernes befrielse fra kapitalens påtryk. Arbejderne ved og forstår, at der ikke er noget demokrati på arbejdspladsen, hvis de ikke suverænt afgør, hvem der skal være deres tillidsrepræsentanter, hvis der er et fagligt juristeri, der hindrer arbejderne i at aktionere og hvis arbejdets ledelse og fordeling er et dem uvedkommende forhold. Med opsigelsen af Hovedaftalen er arbejderne kommet et skridt frem ad vejen. Men arbejdsretten må også væk til sikring af reelle forhandlingsmuligheder på arbejdspladsen, og arbejderne suverænitet ved valg af tillidsmænd må nu knæsettes.

Det kan som kommunisterne gang på gang har fastslået, betegnes som det første skridt til demokrati på arbejdspladsen, hvorved må forstås, at samfundet ejer virksomhederne, og arbejderne repræsentanter sammen med samfundets repræsentanter forvalter foretagendet.

Kommunisterne har også påpeget betydningen af, at arbejdere og funktionærer i denne proces fandt sammen og skabte fællesorganer til sikring af suverænitet og medbestemmelse. Om det skulle være under betegnelsen

bedriftsråd eller fabrikskomité, fandt de underordnet. Hvor beskedent et sådant skridt end var, ville det dog være mere betydningsfuldt end arbejderrepræsentation i produktionsudvalg eller aktieselskabsbestyrelser.

Erfaringerne viser, at hvor socialismen har sejret, og hvor økonomisk demokrati er realiseret, begyndte kampen på virksomhederne. Arbejderrådene — der slet ikke kan sammenlignes med vore samarbejdsudvalg — var de organer, der i det gamle Rusland trængte kapitalisternes interesser tilbage til fordel for arbejdernes. Rådene var ikke alene udtryk for arbejdernes vilje til at sikre en anden politik og et andet politisk system, de blev også grund-

laget for og bærer af et nyt samfundssystem.

Trods manglende klarhed er det netop det, der står som forbilledet for arbejderne i deres stræben på at blive fri for udbytning og umyndiggørelse. Arbejdernes stræben efter økonomisk demokrati går netop over medbestemmelse på arbejdspladsen, hvilket betyder indskrænkning i kapitalisternes dispositionsret. Derfor stilles vi over for industrielt demokrati, udbyttedeling, arbejderfonds, repræsentation i aktieselskabsbestyrelser og lignende. De fremstilles som en genvej til socialismen, men det er i bedste fald en glipsti, i værste fald en bedragerisk manøvre.

Udtalelser om økonomisk demokrati

Danmarks kommunistiske Partis forretningsudvalg har d. 16.11.72 vedtaget følgende udtalelse:

Gennem mange år har arbejderklassen kæmpet for udvidelse af demokratiet, for begrænsninger i storkapitalens magt og for virkelig tryghed i ansættelsen. Målet var og er at fratage kapitalisterne ejendomsretten til kapital og produktionsmidler og sikre overgangen til et socialistisk samfund. Nu, midt i en overenskomstsituation, fremsætter Socialdemokratiet sit forslag til indførelse af »økonomisk demokrati«. Dette forslag har ikke et sådant sigte — tværtimod! Forslagene om indførelse af arbejderfonds betyder for storkapitalisterne nye investeringsmuligheder, mens fondene skal betales af arbejderklassen gennem forstærket udbytning.

Det socialdemokratiske forslag giver ikke arbejderne større medbestemmelse på den enkelte arbejdsplads eller fagbevægelsen bedre muligheder for at sikre virkeligt gode arbejds- og lønvilkår. Så grundlæggende demokratiske krav som tryghed i ansættelsen, aktions- og strejkeret, effektiv tillidsmandsbeskyttelse er end ikke antydnet i dette forslag. Men det er netop på disse områder, arbejdspladser og fagforeninger har krævet demokratiet udvidet. Derimod har de ikke ønsket oprettelse af investeringsfonds til udbygning af kapitalisternes virksomhed.

Kommunisterne afviser det fremsatte forslag. Det er et forsøg på at afspore den klassekamp, hvis mål er at sikre arbejderklassen større magt gennem politisk og faglig aktivitet. Dette er afgørende for at kæmpe den for-

andring igennem, der skal åbne vejen til et virkeligt demokratisk og socialistisk samfund.

Over for den talen om »økonomisk demokrati«, som nu føres frem fra alle sider, opfordrer kommunisterne arbejderklassen til at sætte ind for at sikre sig nye, håndgribelige demokratiske rettigheder i arbejdslivet:

— For kontrol med virksomhedernes regnskaber, prisfastsættelse, investering og ordretagning.

— For tryghed i ansættelsen gennem forbud mod usaglige afskedigelser.

— Tillidsmandssystemet skal frigøres fra arbejdsgiverindblanding. Arbejderne skal alene afgøre, hvem der skal være tillidsmand, og hvordan denne skal fungere. Dette princip om fuld beskyttelse skal omfatte alle arbejdernes talsmænd, også sikkerhedsrepræsentanter og medlemmer af samarbejdsudvalg.

— Fagforeningerne skal sikres fri adgang til arbejdspladserne for at varetage medlemmernes interesser.

Fredspligten, der udelukkende tjener arbejdsgiverinteresser, skal slettes af overenskomsterne.

— Arbejdsgivernes eneret til at lede og fordele arbejdet skal bortfalde.

— Arbejdsretten må væk, og de udemokratiske bestemmelser i forligsmandsloven skal fjernes. I stedet må grundlaget for forholdet mellem arbejdsmarkedets parter være: Forhandling — mægling — aktion.

I kampen for sådanne krav bør arbejderbevægelsen anvende sin samlede politiske og faglige styrke for at opnå ændringer, der virkelig betyder udvidelse af demokratiet og større medbestemmelse for alle dem, der skaber Danmarks værdier.

På baggrund af den igangværende debat om indførelse af økonomisk demokrati har Danmarks kommunistiske Partis centralkomité vedtaget følgende udtalelse:

Nu taler alle — fra LO over Industrirådet til folketingets partier — om nødvendigheden af at indføre økonomisk demokrati gennem oprettelse af fonds eller ved medarbejderaktier. Disse forslag har forskelligt indhold og sigte, men det fælles er, at den skæve formue- og magtfordeling i det kapitalistiske Danmark erkendes. I den henseende er det positivt, at arbejderklassen har tvunget en debat igennem om, hvordan demokratiet kan udvides.

8

Men de forelagte skitser vil ikke ændre ved magtfordelingen eller betyde mere demokrati i produktionslivet, idet det første mål med oprettelse af lønmodtagerfonds er, at sikre nye finansieringsmuligheder for investeringer — der i første række vil begunstige storkapitalen.

Alle arbejderklassens historiske erfaringer og resultaterne fra den daglige kamp viser, at ingen rettigheder vindes ved samarbejde med, men altid ved en fast optræden mod storkapitalen. Vi advarer arbejderklassen mod at lade sig påvirke til passivitet af disse forslag, men opfordrer i stedet til forøget aktivitet for igennem faglig og po-

litisk virke at sikre en anden fordeling af de samfundsskabte værdier.

Fondsdannelser er ikke demokratiske

Ideen om lønmodtagerfonds er hverken ny eller rigtig. De vil over et længere åremål båndlægge en del af lønmodtagernes nødvendige købekraft og derigennem begrænse forbruget. Resultatet vil endvidere blive nye prisstigninger, højere skatter og en skærpet kurs fra arbejdsgiverside mod lønindrømmelser. Fondsdannelser vil ikke »sprede ejendomsretten« eller bryde kapitalens magt. Derimod vil storkapitalen opleve en gylden tid med en stadig stærkere koncentration og mere magt.

Udbyttedeling

I nogle af forslagene stilles udbyttedelingen op som det, der vil give arbejderne større andel af produktionsvæksten. Erfaringerne fra eksisterende ordninger har for længst afsløret, at det ikke betyder en større andel for lønmodtagerne. Udbyttedeling vil betyde, at arbejderne skal vente op til et år på at få den »løn«, som de for længst havde krav på. Og som inflationen har vist er det en ugunstig ordning for alle andre end kapitalejeren.

Aktieselskaberne

De ændringer, der for længst har været

påkrævet af Aktieselskabsloven, fremstilles nu som en betydelig del af indførelsen af økonomisk demokrati. Medarbejderaktier, en mere end beskednen arbejderrepræsentation i selskabernes bestyrelser, kan ikke ændre på magtfordelingen. De, der har aktiemajoriteten har også dispositions- og bestemmelsesretten — altså den reelle magt over virksomhederne. I stedet må ændringerne i selskabslovgivningen sikre, at offentligheden får kendskab til, hvem der ejer virksomhederne, og derigennem sikre at de bringes under kontrol.

Faglig og politisk kamp

Kommunisterne har længe påvist, at arbejderklassen ikke kan købe sig til nye rettigheder eller økonomisk demokrati. Opnåelse heraf forudsætter en aktiv faglig og politisk kamp for at vinde *de* rettigheder, der giver arbejdspladsernes folk *reelle magtbeføjelser*. I første række står her at sikre arbejderne talsmænd mod enhver form for arbejdsgiverovergreb. Og derigennem åbne for den afgørende medbestemmelse, der kan garantere tryghed og demokrati på arbejdspladserne.

Målet for den samlede arbejderbevægelse er at gøre hele produktionsapparatet og de samfundsskabte værdier til folkets fælles eje — under socialismen.

Tabel 1. SKØN OVER NATIONALFORMUENS UDVIKLING INDTIL 1983

	National- formue iålt	Heraf erhvervs- kapital	Heraf i aktieselskaber		Lønmodtagerfond	
			Aktie- kapital	Lånt kapital	Ialt	Heraf i aktiesel- skaber
Milliarder kroner						
1970	460	251	13	80	-	-
1973	600	300	18	120	-	-
1977	900	450	25	165		
1981	1375	650	45	300		
1983	1825	940	60	360	30	12

Formueudviklingen er skønnet ud fra den forudsætning, at den årlige vækst på de enkelte formuesektorer vil være den samme som i gennemsnit for de sidste 5 år. De 30 milliarder kroner, som lønmodtagerfonden anslås at udgøre i 1983, er LO's skøn. De 12 milliarder kroner, som i 1983 skønnes at være investeret i aktieselskaber af lønmodtagerfondens penge, er groft beregnet.

Tabel 2. UDVIKLINGEN I INVESTERINGSPRODUKTIVITETEN
(hele samfundet)

År	Investeringer i faste (1955-) priser. mill.kr.	Tilvækst i nationalprodukt i faste (1955-) priser. mill. kr.	Produktions- tilvækst pr. 1000 kroners investeringer mill. kr.	Produktivitet, 5 års gennem- snit. procent
1956	3.100	1.500	480	37
1957	3.400	1.400	410	
1958	2.800	700	250	
1959	4.700	1.800	380	
1960	5.600	1.900	340	
1961	5.500	2.000	360	26
1962	6.400	1.700	270	
1963	4.800	200	40	
1964	7.300	2.500	340	
1965	7.100	2.100	300	
1966	7.400	1.500	200	25
1967	7.400	1.600	220	
1968	7.600	2.000	260	
1969	9.300	4.000	430	
1970	9.200	1.200	130	
1971	8.500	1.600	190	ca. 20

Tabel 3 INDUSTRIENS MERVÆRDI- OG PROFITRATE 1956-71

År	A Netto- værdi- tilvækst 1)	B Løn til arbejdere og tekni- ske funk- tioner	C = A ÷ B Merværdi	D = C : B Merværdi- rate	E Samlet kapital- værdi	F = C : E Profit- rate
	Mill.kr.	Mill.kr.	Mill.kr.	procent	Mill.kr.	
1956	5.263	2.958	2.305	77,9	11.370	20,3
1957	5.845	3.187	2.658	83,4	11.719	22,7
1958	6.188	3.331	2.857	85,8	12.591	22,7
1959	7.136	3.734	3.402	91,1	12.899	26,4
1960	8.130	4.226	3.904	92,4	13.986	27,9
1961	8.922	4.716	4.206	89,2	15.743	26,7
1962	10.171	5.357	4.814	89,9	17.716	27,2
1963	10.318	5.644	4.674	82,8	19.721	23,7
1964	11.967	6.303	5.664	89,9	21.253	26,7
1965	13.216	7.063	6.153	87,1	23.168	26,6
1966	14.014	7.619	6.395	83,9	26.161	24,4
1967	14.825	7.795	7.030	90,2	27.494	25,6
1968	16.409	8.451	7.958	94,2	29.007	27,4
1969	18.607	9.724	8.883	91,4	30.804	28,8
1970	20.749	10.620	10.129	95,4	32.640	31,0
1971 2)	22.276	11.660	10.616	91,0	35.995	29,5

1) Det vil sige bruttoproduktionsværdi ÷ (værdien af rå- og hjælpestoffer ÷ kapital-afskrivning og vedligeholdelse) faktisk kapitalforøgelse, ikke ekstraordinære afskrivninger.

2) Beregningen for 1971 er baseret på foreløbige tal

Tabel 4. SAMMENFATTENDE OVERSIGT OVER UDVIKLINGEN I PRODUKTIVITET, REALPROFIT OG REALLØN.

År	Industrien				Real årsindtægt for alle arbejdere 2)
	Arbejdsproduktivitet	Real-merværdi 1)	Real-timeløn 1)	Real årsløn	
1956	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1957	103,4	113,0	103,4	102,4	101,3
1958	107,1	121,1	107,1	102,3	102,8
1959	115,5	141,2	111,7	104,4	109,2
1960	120,4	157,4	115,9	106,9	113,4
1961	127,0	164,3	125,3	117,2	117,9
1962	134,1	177,8	130,1	121,3	122,6
1963	135,9	163,3	132,4	122,9	121,6
1964	150,1	191,2	139,3	128,7	124,9
1965	160,1	196,4	145,7	134,2	129,4
1966	169,9	196,6	153,3	141,2	135,5
1967	188,2	211,6	158,6	145,7	139,4
1968	207,8	231,6	164,8	151,9	144,9
1969	227,0	257,2	178,7	156,5	151,0
1970	242,7	269,5	187,4	162,9	156,4
1971	258,7	280,4	201,6	175,3	167,8

1) Da tabellen vedrører den primære indkomstfordeling, er der ved beregningen af den reelle merværdi og reallønnen ikke foretaget reduktion for det voksende skattetryk.
2) Familieindtægter.

Tabel 5 FORMUEFORDELINGENS UDVIKLING 1950-1969.

Tilhørende	1950		1960		1963		1969	
	milliar- der kr.	procent	milliar- der kr.	procent	milli- arder kr.	procent	milli- arder kr.	procent
Det offentlige	5,0	7,2	11,0	7,3	16,0	7,9	43,4	11,2
Selvstændige landbrugere	12,0	17,4	18,1	12,0	19,1	9,5	25,9	6,6
Andre erhvervsdrivende og kapitalister	44,5	64,5	106,2	70,7	147,6	73,0	280,6	72,2
Lønmodtagere	7,5	10,9	15,0	10,0	19,5	9,6	38,6	9,9
	69,0	100,0	150,3	100,0	202,2	100,0	388,5	100,0

ØD uden demokrati

Tabel 1 er et led i den række af beviser, som kan fremlægges for, at regeringens og LOs planer om økonomisk demokrati ikke, som påstået, vil give arbejderne indflydelse i produktionens tilrettelægning og investeringernes placering.

Tabellen viser, hvordan det må forventes, at samfundets formue er fordelt frem til 1983, hvis regeringens forslag om økonomisk demokrati vedtages.

Den samlede formue i Danmark var i 1970 på 460 milliarder kroner, men i 1983 vil formuen være vokset til 1825 milliarder kroner, hvis udviklingen fra de foregående fem år fortsætter uændret.

Erhvervskapital omfatter de formuer, som tilsammen danner industri, handel, landbrug, lagre o. l.

Aktiekapital er summen af alle aktiers pålydende værdi.

Lånt kapital er de penge, som pengeinstitutterne har udlånt til aktieselskaberne.

I 1983 venter LO, at der vil være 30 milliarder kroner i den centrale fond, hvoraf 12 milliarder vil være anbragt i aktieselskaber.

Der rutes med værdierne

Tabel 2 viser, at de der bestemmer over investeringernes placering ikke tager samfundsmæssige hensyn. Den samfundsmæssige nytte af investeringerne bliver mindre og mindre, idet kapitalisterne kun tager snæversynede

profitinteresser i betragtning, når de skal bestemme hvad, hvor og hvor meget der skal produceres.

Tabellen er korrigeret for inflationsindvirkning på tallene, idet der er benyttet de priser, som gjaldt i 1955.

Investeringer er tilvæksten af nye investeringer år for år. Der er således tale om de investeringer, som går ud over opretholdelsen af hidtidige investeringers værdier.

Tilvækst i nationalprodukt er den forøgelse af produktionen, som sker i løbet af året.

Produktionstilvækst pr. 1000 kroners investeringer viser, at udbyttet eller nytten af 1000 kroner nyinvestering er faldet fra 480 millioner kroner i 1956 til kun 190 kroner i 1971. (2. søjle er år for år divideret med eller sat i forhold til 1. søjle).

5. søjle viser, at investeringerne bliver stadig mindre produktive under kapitalismen.

Udbytningen stiger

Tabel 3 viser, at udbytningen af de arbejdende i industrien stadig stiger.

Nettoværditilvæksten er industriproduktionens værdi, sådan som den er oplyst, fratrukket den produktion, som går til opretholdelse af det hidtidige produktionsapparat i industrien.

Løn er det samlede beløb, som går til aflønning af det produktive arbejde. Bl. a. er skatter medregnet.

Merværdi er den del af et års pro-

duktion, som kapitalisterne tilegner sig uden nogen form for modydelse til arbejderne og uden selv at have ydet noget, men det beløb, der går til opretholdelse af det hidtidige produktionsapparat, og som arbejderne jo har skabt i årets løb, er ikke medregnet.

Merværdiraten viser, at udbytningen stiger år for år. I 1956 tilegnede kapitalisterne sig uden modydelse produkter for 2305 millioner kroner, som de produktivt beskæftigede i industrien havde skabt. Det er 77,9 procent af den løn de produktivt beskæftigede fik. I 1970 tilegnede industrikapitalisterne sig næsten lige så meget (eller 95,4 procent), som de gav industriens produktivt beskæftigede.

Samlet kapitalværdi er værdien af industriens bygninger, maskiner, jord og lagre.

Søjle F viser, at kapitalistens merudbytte i forhold til hans kapital er steget gennem årene. Når det ikke stiger mere, er det, fordi produktiviteten af nyinvesteringer falder. Når den stiger, er det på grund af den stigende udbytning, men måske også fordi

reinvesteringer (opretholdelsen af produktionsapparatets værdi) kan give større produktivitet.

Tabel 4 viser, at størrelsen af en arbejders produktion er steget til 258,7 point i 1971, når hans produktion i 1956 var 100,0 point. Det svarer til, at en arbejder i de forløbne 15 år har øget sin produktion med mere end 1,5 gange.

Den reelle merværdi til kapitalisterne er imidlertid steget mere, hvilket er udtryk for den større udbytning. Tilsvarende viser udviklingen i *den reelle timeløn* sammenholdt med arbejdsproduktiviteten, at arbejderens andel i sit arbejde er faldende.

Real årsløn udvikler sig langsommere end den reale timeløn, fordi antallet af arbejdstimer pr. år falder for den enkelte arbejders vedkommende.

Når *den reelle årsindtægt* er steget endnu langsommere, skyldes det, at ungdommen skal bruge flere år til sin uddannelse, og at pensionsalderen langsomt falder. Dette forhold er så meget mere bemærkelsesværdigt, fordi stadig flere gifte kvinder får arbejde, og at antallet af arbejdsløse er faldet.

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk